

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

23.1.2018
Sosiaali- ja terveysministeriö

VALINNANVAPAUSSPILOTIT 2018 - 2021

Hakuilmoitus

MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUS
LANDSKAPS- OCH VÅRDREFORMEN

1. KOKEILUN TAUSTA JA TAVOITTEET

1

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveyden-huollossa (valinnanvapauslaki) kevätistuntokaudella 2018. Valinnanvapaudella tarkoitetaan asiakkaan oikeutta valita itse, mistä hän saa sosiaali- ja terveystalvija valinnanvapauden piiriin kuuluvissa palveluissa. Valinnanvapauden laajentamisen tarkoituksena on lisätä asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia sekä parantaa palvelujen saatavuutta, laatua ja kustannusvaikuttavuutta. Valinnanvapauslaissa säädetään myös piloteista, jotka on tarkoitus käynnistää kesällä 2018. Kun tässä hakuilmoituksessa puhutaan valinnanvapauslaista, tarkoitetaan lähtökohtaisesti lausuntokierroksella syksyllä 2017 ollutta luonnosta valinnanvapauslaiksi. Lausuntokierroksen perusteella valmisteltava esitys valinnanvapauslaiksi tulee sisältämään mainittuun luonnokseen verrattuna muutoksia, jotka on otettava pilottihakemuksen valmistelussa huomioon siten kuin tässä ilmoituksessa todetaan jäljempänä eri kohdissa. Pilottisuunnitelmia voidaan joutua muokkaamaan myös vielä valtionavustuspäätösten tekemisen jälkeen.

Pilottien tarkoitus on tukea valinnanvapauslain toimeenpanoa jo ennen lain varsinaista voimaantuloa ja siten edesauttaa uudistuksen onnistumista sujuvasti niin kuntien, tulevien maakuntien, asiakkaiden kuin yritystenkin näkökulmasta. Pilotteja on kolmenlaisia: suoran valinnan palvelujen pilotit (sote-keskus ja suunhoidon yksiköt), asiakassetelipilotit ja henkilökohtaisen budjetin pilotit (HB-pilotit). Pilotti voi olla myös näiden yhdistelmä. Pilottien tarkoituksena on pilotoida mallia, joka mahdollisimman kattavasti vastaa tulevan valinnanvapauslain mukaista sääntelyä.

Suoran valinnan palvelujen pilotin tavoitteena on pilotoida erityisesti valinnanvapauslain mukaisia palvelukokonaisuuksia, palveluntuottajien sopimus- ja korvausmalleja sekä kerätä tietoa valinnan-vapauden toteuttamisesta ja toteutumisesta niiden maakuntien käyttöön ja hyödynnettäväksi, jotka eivät ole piloteissa mukana.

Asiakasseteli- ja henkilökohtaisen budjetin piloteissa tavoitteena on erityisesti niiden käyttämiseen liittyvän palveluprosessin (mm. asiakassuunnitelman teko, asiakassetelin arvon määrittäminen sekä henkilökohtaisen budjetin laskeminen) mallintaminen sekä seurantajärjestelmän kehittäminen. Keskeistä on pilotoida asiakkaan roolin kasvattamista palveluista päättämisessä sekä palvelujen sisällön rakentamisessa asiakkaan tarpeita vastaavaksi.

Pilotissa kokeiltavien sopimus- ja korvausmallien pohjana ovat valinnanvapauslain säädökset. Näihin liittyvä suunnittelutyö toteutetaan tiiviissä vuoropuhelussa sosiaali- ja terveysministeriön sopimus- ja korvausmalleja pohtivien työryhmien kanssa. Piloteissa voidaan hyödyntää ja jatkokehittää edellä mainittujen ryhmien sopimus- ja korvausmalleihin liittyvää pohjatyötä sekä niihin liittyvää ohjeistusta.

Piloteissa valtionavustuksen saajalta edellytetään arvioinnissa tarvittavien tietojen systemaattista keräämistä sekä analysointia, sillä pilottien tavoitteena on tuoda valinnanvapauslain toimeenpanoon liittyvää tietoa kaikkien maakuntien käyttöön ja edesauttaa tätä kautta valinnanvapauden sujuvaa käyttöönottoa koko maassa. Erityistä huomiota piloteissa tulee kiinnittää asiakasvaikutuksien ja -kokemusten seuraamiseen.

Kela vastaa suoran valinnan palvelujen pilotteihin liittyvistä kansallisista tietojärjestelmistä. Asiakasseteli- ja henkilökohtaisen budjetin pilottien osalta pilotit vastaavat tietojärjestelmistä itse. Tieto-järjestelmien ja tiedon vaihdon testaaminen on edellä olevien lisäksi yksi keskeinen pilottien tavoite. Kansallisten tietojärjestelmätoteutusten suunnittelu ja toteutus on käynnissä. Tämän hakuilmoituksen liitteenä on julkaistu valinnanvapauden kokonaisarkkitehtuurin luonnos, jossa on yksityiskohtaisemmin kuvattu toimintaprosessit, käsitelmallit ja tietojärjestelmien tuki näille. Pilottien tulee rakentaa omaa tietojärjestelmäkokonaisuuttaan vastaamaan arkkitehtuurin tavoitetilaa. Toisaalta Kelan tuottamien yhteisten palveluiden tulee tukea pilottien toimintaa. Pilottien ja kansallisten toimijoiden tiivis yhteistyö on välttämätöntä toteutuksen kannalta.

Vastuu pilottien valmistelun tuesta sekä toimintakauden aikaisesta tuesta on sosiaali- ja terveysministeriöllä. Hankkeelle on asetettu valtakunnallinen ohjausryhmä, joka tukee, ohjaa ja seuraa pilottien toteutumista. Lisäksi jokaisella pilotilla on hyvä olla oma ohjausryhmänsä pilotin tukemiksi ja ohjaamiseksi.

2. VALTIONAVUSTUKSEN HAKEMINEN JA MYÖNTÄMINEN

2.1 Rahoitus ja avustuksen saajat

Sosiaali- ja terveysministeriön pilotointihankkeen kokonaisuutta varten on valtion vuoden 2018 talousarviossa varattu 100 miljoonaa euroa.

Rahoitus myönnetään sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista tällä hetkellä vastaavien kuntien ja kuntayhtymien muodostaman yhteenliittymän valitsevalle taholle, joka toimii hankehallinnoijana. Hankehallinnoija jakaa pilotille myönnetyn avustuksen pilottiin osallistuvien kuntien ja kuntayhtymien kesken niiden kanssa tekemänsä hallinnointisopimuksen perusteella.

Pilottiin osallistuvalla taholla ei edellytetä omarahoitusosuutta. Omarahoitusosuutta ei poikkeuksellisesti edellytetä, sillä pilottien toteutumisen katsotaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ja erityisesti siihen liittyvän asiakkaiden valinnanvapauden toimeenpanon kannalta erityisen merkittävää ja yhteiskunnallisella tasolla vaikuttavaa. Pilottien onnistumisen ja tulosten turvaamisen kannalta pilottien järjestämisen ilman omarahoitusosuutta katsotaan olevan ratkaisevaa.

Valtionavustusta voidaan käyttää pilottien hallinnointiin, tietojärjestelmiin ja pilotista johtuviin palvelujen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

2.2 Valtionavustuksen hakeminen ja pilottien aloitusajankohta

Valtionavustusta haetaan 15.3.2018 mennessä. Avustushakemuksia voi tarvittaessa täydentää haku-ajan päättymisen jälkeen. Ne hakijat, jotka ovat hakeneet jo 7.7.2017 päättyneessä haussa, muokkaavat hakemuksensa ja sen liitteet tämän hakuilmoituksen ehtojen mukaisiksi mainittuun määrä-päivään mennessä.

Hakemus toimitetaan sosiaali- ja terveysministeriöön. Hakemus laaditaan hakulomakkeelle, jonka liitteenä ovat hankesuunnitelma, talousarviolaskelma ja muut vaadittavat liitteet. Hakemus liitteineen on toimitettava sähköisessä muodossa osoitteeseen kirjaamo@stm.fi viimeistään 15.3.2018 kello 16.15. Hakulomake ja ohjeet sen täyttämiseen löytyvät osoitteesta <http://alueuudistus.fi/valinnanvapaus/pilotit>.

Ehdolliset päätökset valtionavustuksista tehdään viimeistään 30.4.2018. Edellytyksenä pilottien toteutumiselle on valinnanvapauslain hyväksyminen ja vahvistaminen.

Pilotin voi aloittaa heti, kun valinnanvapauslaki on hyväksytty eduskunnassa ja vahvistettu. Tavoitteena on, että pilotit voisivat alkaa 1.7.2018 alkaen.

3. VALINNANVAPAUSPILOTTIEN VALTIONAVUSTUSKRITEERIT

3.1 Pilottien juridinen perusta

Pilotit toteutetaan noudattaen valinnanvapauslain säännöksiä, tämän hakuilmoituksen ohjeita sekä valtionavustuspäätöksessä asetettavia ehtoja. Pilotoitavan mallin tulee vastata mahdollisimman laajasti valinnanvapauslaissa säädettyjä periaatteita ja toimintaa. Valtionavustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja avustuksen käytön valvontaan sovelletaan lisäksi valtionavustuslakia (688/2001).

Suoran valinnan palvelujen pilotoinnissa keskeisimmät huomioon otettavat säännökset valinnanvapauslaissa ovat lain 90 § ja siinä viitatus lain 18.1 ja 18.3 § sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluista ja suun terveydenhuollon palveluista.

Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin pilotoinnista säädetään lain 91 §:ssä. Asiakassetelin pilotointi toteutetaan noudattaen valinnanvapauslain 5 luvun säännöksiä kuitenkin niin, että pilotissa ei asiakasseteliä oteta käyttöön muissa kuin lain 24 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa palveluissa. Henkilökohtaisen budjetin pilotin osalta keskeisimmät valinnanvapauslain pykälät ovat 91 § sekä lain 6 luvun säännökset henkilökohtaisesta budjetista. Piloteissa henkilökohtaisen budjetin käyttö rajataan koskemaan lain 27 §:n 1 ja 3 momentin edellytykset täyttäviä asiakkaita. Henkilökohtaisen budjetin pilotissa ei erikseen määritellä, mitkä palvelut kuuluvat pilotin piiriin. HB -pilottiin sisältyvät palvelut määrittyvät yksilökohtaisesti asiakkaan tarpeiden ja asiakassuunnitelman mukaan.

Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin pilotoinnissa tulevat sovellettaviksi palveluntuottajan ilmoitusvelvollisuutta koskevat valinnanvapauslain säännökset. Kaikkia pilotteja koskee lisäksi valinnanvapauslain 92 § valtionavustuksen myöntämisestä.

Edellä todettujen peruseriaatteiden noudattaminen tarkistetaan hakemusten käsittely- ja arviointi-prosessissa ja ne ovat perusedellytyksenä pilotin hyväksymiselle.

3.2 Pilottien ajankohta

Pilottien on tarkoitus alkaa 1.7.2018 valinnanvapauslain tultua hyväksytyä ja vahvistettua. Pilottien toimikausi on muuttunut valinnanvapauslain lausunnolla olleeseen versioon verrattuna seuraavasti:

Valinnanvapauslain 85 §:n mukaan maakunnan olisi otettava asiakasseteli käyttöön 24 §:n 1 momentissa tarkoitettujen palvelujen tuottamisessa viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2020. Lain 85 a §:n mukaan maakunnan olisi otettava henkilökohtainen budjetti käyttöön 27 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla myös viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2020. Asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti voitaisiin ottaa käyttöön aikaisemminkin. Tarkoituksenmukaista näin ollen on, että asiakas-seteli- ja henkilökohtaisen budjetin pilotit päättyvät vuoden 2019 lopussa, ja maakunta jatkaa palvelujen järjestämistä asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin avulla normaalina toimintana sen jälkeen.

Maakunnan olisi lakiluonnoksen 86 §:n mukaan siirrettävä 18 §:n 1 momentin mukaiset suoran valinnan palvelut tuotettaviksi sosiaali- ja terveyskeskuksiin 1 päivänä tammikuuta 2021. Suoran valinnan sote-keskuspilotit päättyisivät näin ollen viimeistään vuoden 2020 lopussa. Pilotille vuodelle 2020 myönnetty ja kohdistuva valtionapu maksettaisiin sille maakunnalle, jolle pilotin hallinnointi siirtyy.

Valinnanvapauslain 87 §:n mukaan maakunnan olisi siirrettävä 18 §:n 3 momentissa tarkoitettut suunhoidon palvelut tuotettavaksi suunhoidon yksiköihin 1 päivänä tammikuuta 2022. Suon hoidon pilotit päättyisivät tämän vuoksi viimeistään vuoden 2021 lopussa ja palvelujen järjestämisvastuu siirtyisi maakunnan normaaliksi toiminnaksi. Piloteille vuosille 2020 ja 2021 myönnetty ja kohdistuva valtionapu maksettaisiin sille maakunnalle, jolle suunhoidon pilotin hallinnointi siirtyy.

3.3 Pilottialue

Pilottialueen tulee kattaa lähtökohtaisesti maakunnan alueen kunnat/kuntayhtymät, joiden yhteenlaskettu asukasluku on vähintään 80 % maakunnan asukasluvusta. Mikäli pilotin kattama alue on pienempi kuin 80 % maakunnan asukasluvusta, pilottiin hakevan tulee esittää hankesuunnitelmassaan uudenlaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden alueelliseen ja väestölliseen kattavuuteen ja palveluiden vaikuttavuuteen liittyvät erityiset perusteet. Pilottialueen tulee kattaa kaikki maakunnan alueen kunnat 1.1.2020.

3.4 Pilotin hallinnointi

Hankealueen kunnat ja kuntayhtymät sopivat siitä, mikä kunta tai kuntayhtymä ryhtyy hankkeen hallinnoijaksi. Hankehallinnoijan tehtäviin kuuluu huolehtia hankkeen toteuttamisesta suunnitellun mukaisesti. Hallinnoija vastaa toteutumaraaporttien ja maksatushakemusten tekemisestä, sekä huolehtii tarvittavien selvitysten ja tietojen antamisesta valtionapuviranomaisille (STM ja Lounais-Suomen AVI) sekä muusta yhteydenpidosta valtionapuviranomaisiin. Hankehallinnoija vastaa myös valtionavustusselvityksen tekemisestä hankkeen päätyttyä.

Pilottiin osallistuvat kunnat ja kuntayhtymät tekevät pilotin toteuttamisesta hallinnointisopimuksen pilottia hallinnoivan tahon kanssa. Hallinnointisopimuksessa sovitaan muun muassa valtionavustuksen jakaantumisesta pilotin toteuttajien kesken.

Suoran valinnan palvelujen pilotit siirtyvät maakunnan hallinnoitaviksi vuoden 2020 alusta lukien.

3.5 Pilotoitavat palvelut

Suoran valinnan palvelujen pilotissa tulee alusta lähtien pilotoida koko valinnanvapauslain 18 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua suoran valinnan palvelujen valikoimaa. Pilottialueella tulisi olla määriteltynä yhtenäiset palvelukokonaisuudet.

Asiakassetelipilottiin sisältyvät valinnanvapauslain 24 §:n 1 momentissa tarkoitetut palvelut.

Asiakasseteliä olisi tarjottava muun muassa seuraavissa palveluissa (tarkempi rajaus laissa): sosiaalinen kuntoutus, kotipalvelu, kotisairaanhoido, asumispalvelut, vammaisten henkilöiden työtoiminta sekä hammasproteettiset hoidot. Kaikkia mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja palveluja ei tarvitse sisällyttää pilottiin. Huomattavaa on, että lausunnolla olleessa lakiluonnoksessa 24 §:n 1 momentissa mainitut polikliinisesti toteutettavat kirurgiset toimenpiteet sekä kiireetön, keskittämätön leikkaustoiminta ja sairaanhoidolliset vastaanottokäynnit eivät tule sisältymään enää eduskunnalle annettavaan lakiesitykseen, eikä pilotointikaan voi näin ollen koskea niitä.

Henkilökohtaista budjettia on valinnanvapauslain 27 §:n 1 momentin mukaan tarjottava silloin, kun vanhuspalvelulain (980/2012) 3 §:n 2 kohdassa, vammaispalvelulain (380/1987) 2 §:ssä tai kehitys-vammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1

§:ssä tarkoitettulla henkilöllä on todettu tarve mainittujen lakien mukaisille sosiaali- ja terveyspalveluille. Edellytyksenä henkilökohtaisen budjetin käytölle on lisäksi, että asiakkaalla on jatkuva ja laaja-alainen avun, tuen tai huolenpidon tarve, ja kyky itse tai tuettuna suunnitella ja hankkia palvelunsa (27.3 §). Henkilökohtaisen budjetin pilotissa ei erikseen tarkemmin määritellä, mitkä palvelut kuuluvat pilotin piiriin. Pilotissa voidaan valita kohderyhmäksi myös vain osa edellä tarkoitetuista henkilöryhmistä ja pilotti voi koskea esimerkiksi vain iäkkäiden henkilöiden palveluja. Pilotoitavat palvelut määrittyvät yksilökohtaisesti asiakkaan tarpeiden ja asiakassuunnitelman mukaan (huomioiden 6 luvun säännökset). Pilotin piiriin voi kuitenkin kuulua vain sellaisia palveluja, joita on pilottialueella saatavissa yksityisiltä palveluntuottajilta tai kunnan yhtiöitetyn tuottajan tuottamana.

3.6 Palveluntuottajien valinta pilottiin

Palveluntuottajilla tulee ennen pilotin alkamista olla kunnossa nykyainsäädännön edellyttämät palvelujen tuottamista koskevat luvat ja rekisteröinnit. Yksityisten palveluntuottajien tulee ottaa huomioon myös vuoden 2019 alusta voimaan tulevat uudet säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta. Valinnanvapauslain 38 §:ssä palveluntuottajilta edellytetään palveluntuottajalain (HE 52/2017) mukaista rekisteröitymistä sekä sitä, että tuottaja on liittynyt Kanta-palveluihin ja tallentaa potilasasiakirjat Kantaan. Nämä velvollisuudet eivät kuitenkaan koske sellaisia palveluntuottajia, joiden ei tarvitse rekisteröityä palveluntuottajalain mukaisesti. Tuottajan velvoite tallentaa asiakas- ja potilasasiakirjat Kanta-palveluihin määräytyy asiakastietolain siirtymäsäännösten mukaisesti (159/2007, erityisesti sosiaalihuollon osalta tallentaminen ei ole alkuvaiheessa pakollista).

Suoran valinnan palvelujen pilotissa hankehallinnoija hyväksyy pilottiin mukaan otettavat palvelun-tuottajat valinnanvapauslain mukaisesti, pilottiin osallistuvien kuntien ja kuntayhtymien kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Palveluntuottajan on sitouduttava ottamaan valikoimiinsa koko edellä kuvattu valinnanvapauslain 18 §:n 1 ja/tai 3 momentin mukainen palvelujen kokonaisuus. Hoidollisten tukipalveluiden osalta (laboratorio ja kuvantaminen) palvelun tuottaja päättää itse mistä se hankkii nämä palvelut. Hallinnoiva taho päättää kuitenkin, mitä laboratorio- ja kuvantamispalveluita korvaus kattaa.

Asiakassetelipilotissa voi valita palvelun tuottajaksi sellaisen palveluntuottajan, joka on hyväksytty pilottialueella asiakassetelipalvelun tuottajaksi. Tuottajan tulee ilmoittaa

valinnanvapauslain mukaisesti sitoutuvansa palvelun tuottamista koskeviin ehtoihin ja palvelun tuottamiseen määritellyllä korvauksella asiakassuunnitelman mukaisesti.

Henkilökohtaisen budjetin pilotissa pilotoidaan palvelujen uudenlaista suunnittelun ja toteuttamisen tapaa. Henkilökohtaisen budjetin pilotissa palvelun tuottajia ei erikseen valita, vaan asiakas valitsee tuottajan asiakassuunnitelmansa ja sen pohjalta saamansa päätöksen perusteella itse tarjolla olevista, edellytykset täyttävistä, tuottajista. Tuottajan on ilmoitettava järjestämisvastuussa olevalle taholle, että se sitoutuu tuottamaan palvelun asiakkaan henkilökohtaista budjettia koskevassa päätöksessä olevien ehtojen mukaisesti. Tuottajan tulee ilmoittaa valinnanvapauslain mukaisesti sitoutuvansa palvelun tuottamista koskeviin ehtoihin ja palvelun tuottamiseen päätöksen mukaisesti. Pilottialueella on oltava eri palvelujen osalta yksityisiä palveluntuottajia tai kunnan yhtiöittämiä tuottajia, koska kokeilun piiriin voi kuulua vain sellaisia palveluja, joita on kokeilualueella saatavilla yksityisiltä palveluntuottajilta tai ne ovat kunnan yhtiöittämiä. Kaikkia asiakkaan tarvitsemia palveluja ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa henkilökohtaisen budjetin piiriin kuuluvana.

3.7 Tuottajien korvausmalli piloteissa

Palveluntuottajalle maksettavien korvausten on kannustettava kustannusvaikuttaviin palveluihin, sekä edistettävä väestön hyvinvointia ja terveyttä ja toimintakyvyn ylläpitämistä. Valinnanvapauspiloteissa toteutetaan mahdollisuuksien sallimissa rajoissa valinnanvapauslain 10 luvun korvauksiin liittyviä säädöksiä. Suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluissa sovelletaan valinnanvapaus-lain 89 §:ää.

Suoran valinnan sosiaali- ja terveyskeskuspalvelujen pilotissa järjestäjä korvaa palvelun tuottajalle jokaisesta listautuneesta asiakkaasta asiakkaaseen sidotun kiinteän korvauksen. Järjestäjä voi liittää korvaukseen myös muita valinnanvapauslain mukaisia korvauksia, kuten suoriteperusteisia ja kannustinperusteisia korvauksia. Suun terveydenhuollon suoran valinnan pilotin osalta sovelletaan valinnanvapauslakiluonnoksen 89 §:n mukaista korvausmallia.

Asiakassetelipiloteissa järjestäjä päättää asiakassetelipalveluntuottajalle maksettavista korvauksista sekä asiakasseteliin mahdollisesti liitettävästä kannustinperusteisesta korvauksesta. Mikäli palvelun-tuottaja on ennakoon ilmoittanut palveluille hinnan, joka on järjestäjän asiakassetelille määrittämää arvoa alempi, korvaus maksetaan palveluntuottajan ilmoittaman hinnan suuruisena. Asiakassetelin arvo on määriteltävä

siten, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus valita sillä pilotissa hyväksytyt palveluntuottaja. Asiakasmaksut määräytyvät asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaisesti ja ne perii palvelun järjestäjä. Asiakassetelipalvelun tuottaja ei saa periä asiakkaalta maksuja asiakassetelillä annettavista palveluista. Asiakassetelin arvoa määritettäessä on otettava huomioon se, mitä palvelujen tuottaminen järjestäjän toimesta maksaisi.

Henkilökohtaisen budjetin pilotissa järjestäjä korvaa palvelun tuottajalle järjestäjän ennalta määräämään arvoon asti kustannukset palveluista, joita asiakas saa henkilökohtaisella budjetilla. Palveluntuottaja ei saa periä asiakkaalta maksuja henkilökohtaisen budjetin perusteella antamista palveluista. Henkilökohtaisen budjetin suuruutta määritettäessä järjestäjän on otettava huomioon eri palvelujen käyttötarve ja se, mitä palvelujen tuottaminen järjestäjän toimesta maksaisi.

Korvaukset määräytyvät pilottiin osallistuvien kuntien yhdessä sopiman mallin mukaan. Mallien pohjana voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveysministeriössä korvausmalleja pohtivan ryhmän esittämiä malleja ja muuta ohjemateriaalia (julkaistaan pilottien käyttöön myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana).

3.8. Tietojärjestelmät piloteissa

Valinnanvapauden tietojärjestelmäpalvelut toteutetaan yhteistyössä Kelan ja Väestörekisterikeskuksen kanssa. Toteutettavaa tietojärjestelmäkokonaisuutta on kuvattu yksityiskohtaisemmalla tasolla hakuilmoituksen liitteenä olevassa kokonaisarkkitehtuurin luonnoksessa. Alla oleva taulukko kuvaa valinnanvapauden tietojärjestelmäpalveluiden toteuttamisen karkeaa työnjakoa ja vastuuta.

Arkkitehtuurissa on ajateltu tulevien maakuntien vastuulle asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin ohjelmistot. Käytännön toteutus tapahtunee liikelaitoksen toimesta. Asiakas- ja potilastietojärjestelmien vastuu on liikelaitoksella ja muilla tuottajilla. Pilottiin osallistuvat tahot vastaavat omista asiakas- ja potilastietojärjestelmistään.

Asia / palvelu	Vastuu	Huomiot
Tietopalvelu - mahdollistaa tuottajien vertailun	VRK, toteutus PTV:n avulla	Tietovarantoa voi käyttää muualla avoimilla rajapinnoilla Maakunnat ja tuottajat tuottavat tiedot PTV:n
Valinnan toteuttava palvelu - valitun tuottajan tallentaminen ja tiedon välitys osapuolille	KELA, toteutus Omakantan avulla	Myös käyttöliittymä järjestäjälle ja tuottajalle
Tuottajien hallintapalvelu - hakeutuminen maakunnan tuottajaksi, hyväksytyt tuottajat	KELA	Myös käyttöliittymä järjestäjälle ja tuottajalle
Tuotannon seurantapalvelu - suoran valinnan palveluihin liittyviä tietoja maksatuksen toteuttamiseen	KELA	Raportit ja tieto järjestäjälle ja tuottajalle
Suoran valinnan maksatus	KELA	
Asiakasseteli ja henkilökohtaisen budjetin järjestelmät	Maakunnat ja maakunnan liikelaitos	Tuotettava setelit ja hebut Kelalle + palveluiden käyttö / asiakasmaksut. Yhteensopivuus PTV:n kanssa kehittyvä vaiheittain.
Asiakas- ja potilastietojärjestelmät	Tuottajat, maakunnan liikelaitos	Kanta-palveluiden avulla tiedon reaaliaikainen välitys tuottajien välillä

3.9. Asiakkaan asema pilotissa

Suoran valinnan piloteissa asiakas voi vapaasti valita palveluntuottajan pilottikuntien alueella toimivien hyväksytyjen tuottajien joukosta. Asiakkaalle tulee tehdä asiakassuunnitelma. Asiakkaalla on mahdollisuus vaihtaa palveluntuottajaa pilotissa määritellyn mukaisesti. Pilottialueen asukkaiden yhdenvertainen mahdollisuus valita palvelun tuottaja tulee varmistaa.

Asiakassetelipilotissa asiakkaalle tarjotaan asiakasseteliä, jos asiakas saa palvelutarpeensa perusteella sellaista palvelua, johon asiakasseteliä käytetään.

Asiakkaalla on oikeus valita asiakassetelillä annettavan palvelun tuottajaksi yksityinen palveluntuottaja, joka on pilotissa hyväksytty asiakassetelipalvelun tuottajaksi. Asiakas voi myös kieltäytyä hänelle tarjotusta setelistä.

Henkilökohtaisen budjetin pilotissa asiakkaan henkilökohtainen budjetti määrittyy asiakassuunnitelman pohjalta, joka tehdään yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaan kanssa tehtyyn asiakassuunnitelmaan kirjataan palvelut, joihin henkilökohtainen budjetti myönnetään. Henkilökohtaisesta budjetista tehdään päätös, jonka jälkeen asiakas valitsee tuottajat itse markkinoilla olevista, edellytykset täyttävistä tuottajista. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta henkilökohtaisesta budjetista. Valinnanvapauslain 6 luku sisältää säännöksiä siitä, miten asiakasta tulee tukea ja neuvoa budjetin käytössä ja suunnittelussa.

Jos pilottihanke sisältää sekä asiakassetelin että henkilökohtaisen budjetin pilotoinnin, asiakas voi valita, tuotetaanko palvelu asiakassetelillä vai henkilökohtaisella budjetilla, jos edellytykset molempiin täyttyvät asiakkaan kohdalla.

Piloteissa noudatetaan voimassa olevaa asiakasmaksulakia ja -asetusta.

3.10 Pilotin seuranta ja arviointi

Pilottiin osallistuvilta kunnilta ja kuntayhtymiltä edellytetään tiivistä pilotin seuranta ja arvioinnissa tarvittavien tietojen keräämistä ja analysointia sekä tiedon jakamista muiden maakuntien käyttöön erikseen määritettävällä tavalla. Arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaan palvelujen yhteensovittamiseen (integraatio), asiakasvaikutuksiin ja -kokemuksiin, valinnanvapauslain mukaan määräytyvien korvausperiaatteiden toimivuuteen, pilotin kustannusvaikutuksiin ja markkinoiden käyttäytymiseen. Henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelin pilotointien arvioinnissa on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaan osallisuuden toteutumiseen ja seurantajärjestelmän luomiseen.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa pilottien valtakunnallista seuranta ja arviointia sosiaali- ja terveysministeriön kanssa sovitulla tavalla.

Lisätietoja

Hallitusneuvos Anne Kumpula, puh. 02951 63705, etunimi.sukunimi@stm.fi
Alueuudistus.fi